

De Vliegenmepper

Contactorgaan van de sectie Diptera van
de Nederlandse Entomologische Vereniging

Interessante vangsten van zweefvliegen uit de afgelopen jaren.

door Gerard Pennards

Hierbij wil ik graag een overzicht geven van allerlei interessante vangsten van vooral 1998 en 1999, maar ook van vangsten uit eerdere jaren. Aangezien ik zelf in Wageningen woon sinds 1987, zullen veel vangsten uit deze streek zijn, maar omdat mijn ouders in Didam wonen en ik daar vaker kom in de zomer stammen veel vangsten ook uit het gebied Didam, Beek en Zeddam. Incidenteel komen er waarnemingen uit plekken in Nederland die ik in de afgelopen jaren bezocht heb.

Ik ben in 1990 begonnen met het aanleggen van een collectie, daarvoor heb ik alleen waarnemingen gedaan, maar deze zijn niet al te best gedocumenteerd. Pas sinds half 1998 ben ik begonnen met het aangeven van Amersfoortcoördinaten, bij oudere vangsten zullen deze dus in de meeste gevallen niet gegeven zijn, behalve als ik me nog duidelijk kan herinneren waar ik de vangst gedaan heb.

Bij het bepalen van hoe interessant gegevens zouden kunnen zijn ben ik uitgegaan van de voorlopige zweefvliegenatlas uit 1998.

Wageningen en Rhenen

De door mij meest bezochte plek in Wageningen is een soort parkje tussen twee studentenflats, de Dijkgraaf en de Bornsesteeg. Aangezien ik zelf op de Dijkgraaf woon, is het een kleine moeite om even hierheen te gaan om iets te scoren aan zweefjes e.d. Het park heet de Blauwe Bergen en ligt binnen het hok met Amersfoort coördinaat 173-443, en het is een typisch parkje met wandelpaden, grasvelden, een vijver en verschillende typen boom- en struikopslag. Veel waarnemingen uit Wageningen komen dan ook hier vandaan.

Meligramma euchroma uit Wageningen.

Op 4 mei 1998 ving ik een mn van deze soort in km hok 173-443, in het parkje. Uit Wageningen was deze soort nog niet eerder vermeld.

Sphaerophoria taeniata uit Wageningen.

Van deze soort werden er door mij in 1998 3 mn verzameld, twee op 11 juli uit het inmiddels bekende park in Wageningen (km hok 173-443) en 1 mn werd gevangen ook op 11 juli in km hok 176-443 op de Wageningse berg. Normaliter is dit een soort van heidevelden, maar in het park is daar niets van te bekennen, komt dit vaker voor?

Pipiza austriaca uit Rhenen. Op 13 juni 1998 werd een ww van deze soort gevangen onderlangs de Grebbeberg in km hok 169-440, deze soort was na 1980 hier niet meer gevonden.

Pipiza luteitarsis uit Wageningen.

In 1998 werd door mij deze soort verzameld in het park de Blauwe Bergen, km hok 173-443, op 4 mei een ww, en op 14 mei een mn. Deze soort is wel eens in de buurt verzameld, maar nog niet uit Wageningen zelf.

Neocnemodon brevidens en *N. vitripennis* uit Wageningen.

N. brevidens op 22 mei (1 mn) en 23 mei (1 mn) 1990, en 1 mn op 18 mei 1992 allemaal in km hok 173-443. Volgens de atlas nog niet uit Wageningen vermeld. *N. vitripennis* 1 mn op 13 aug. 1990, ook km hok 173-443. Volgens atlas na 1980 niet uit Wageningen

Neocnemodon latitarsis uit Rhenen.

Deze zeldzame soort was nog niet eerder uit Rhenen vermeld, op 16 juli 1998 ving ik een mn van deze soort in km hok 169-440, onderlangs de Grebbeberg.

Myolepta luteola uit Rhenen.

Van deze zeldzame soort ving ik onderlangs de Grebbeberg (km hok 169-440) een ww op 28 juli 1997 op de bloem van Echte Valeriaan (*Valeriana officinalis*).

Pocota personata uit Wageningen.

Deze spectaculaire vangst werd ook gedaan in het park de Blauwe Bergen, in km hok 173.6-443.6. Het mn werd verzameld op 4 mei 1998, terwijl het

zenuwachtig langs het struikgewas naast een wandelpad vloog. De gelijkenis met een hommelmot is hoogst opmerkelijk, als hij vliegt is het verschil nauwelijks te zien.

Parhelophilus frutetorum uit Wageningen.

Op 14, 15 en 29 mei 1998 ving ik in totaal 6 mn van deze soort in het park de Blauwe Bergen in Wageningen, km hok 173-443. De soort lijkt in dit park een behoorlijke populatie te hebben, maar ze was nog niet eerder van Wageningen vermeld.

Parhelophilus versicolor uit Wageningen.

Op 1 juni 1998 ving ik in de Blauwe Kamer, op een moerassig stuk langs de Rijn in km hok 171-439 een mn van deze soort. Deze was na 1980 niet meer uit deze buurt vermeld.

De Achterhoek

In de Achterhoek heb ik twee speciale plaatsen: mijn eerste speciale plek is vlakbij Didam (km hok AC 208-438), waar de plaatselijke hondenclub haar domicilie heeft. Dit is een soort bosschage ingeklemd tussen de snelweg, menselijke behuizing en wat voetbalvelden. Het is een vrij vochtig gebied met veel jong en ook dood hout tussen wat oudere bomen.

De tweede plek loopt langs de verbindingsweg tussen Beek en Zeddam en is een echt oud bosgebied (Bergher bosch, Montferland), km hokken 211-436, 212-435 en vooral 213-435. Dit laatste hok is een open stuk, vrij droog met veel soorten bloeiende planten e.d. Vangsten zijn vooral gedaan langs deze weg en op het open stuk.

Melangyna quadrimaculata en *M. lasiophthalma* uit Beek (GLD).

M. quadrimaculata: 6 ww van 11 en 12 april 1992, en 2 ww van 3 april 1999 in km hok 213-435. Allemaal werden ze gevangen op wilgekatjes (*Salix*).

M. lasiophthalma: 2 ww uit april 1992 en 1 ww van 3 april 1999 uit km hok 213-435, ook op wilg. Volgens de atlas waren deze soorten ook nog niet uit dit deel van de Achterhoek vermeld. Beide soorten zijn door mij ook verzameld in Wageningen, waaronder een erg melanistisch ww van *M. lasiophthalma*.

Parasyrphus annulatus uit Beek (GLD)

In totaal 11 exemplaren uit de jaren 1991, 1994 en 1998. Km hokken 212-435 en 211-436. Volgens de atlas nog niet eerder vermeld uit deze buurt.

Parasyrphus punctulatus uit Beek (GLD).

Op 11 april 1992 ving ik twee mn van deze soort in km hok 212-435, en op 6 juni 1998 ving ik weer twee mn in km hok 212-435. Deze soort was niet eerder vermeld uit deze streek.

Dasysyrphus tricinctus uit Beek (GLD).

Van deze erg fraaie soort heb ik verschillende exemplaren verzameld in de buurt van Beek (GLD). In 1991 op 8 juni een ww en op 25 aug. ook een ww. In 1998 op 2 aug. 2 mn in km hok 212-435 op

gele composieten, en op 16 aug. weer 2 mn in hok 213-434, ook weer op gele composieten. Volgens de atlas was deze soort nog niet gemeld uit dit gedeelte van de Achterhoek. Ik heb deze soort ook nog verzameld in Wageningen en op de Hoge Veluwe.

Didea alneti uit Beek (GLD).

Van deze ook uiterst fraaie soort ving ik op 20 juli 1998 in km hok 211-436 langs een weg op Braam (*Rubus*) een ww. Nog niet eerder gemeld uit deze streek van de Achterhoek.

Eupeodes lapponicus uit Beek (GLD) en Rhenen.

Op 6 juni 1998 ving ik in Beek in km hok 212-435 een mn van deze soort, en op 13 juni 1998 ving ik ook een ww in Rhenen in km hok 169-440, onderlangs de Grebbeberg. Uit de Achterhoek was de soort niet meer gemeld na 1980, en uit Rhenen was ze nog niet eerder vermeld.

Cheilosia caerulea uit Didam.

Van deze nog steeds erg zeldzame soort ving ik een ww op 16 juli 1996, en niet in de tuin van mijn ouders zoals zovaak, maar in km hok 208-438 langs de kant van de weg op een schermbloem.

Cheilosia illustrata uit Beek (GLD)

Op 20 juli 1998 ving ik 2 ww op bloeiende schermbloemen langs de weg in km hok 211-436. Niet eerder uit deze buurt vermeld.

Cheilosia scutellata uit Beek (GLD)

Ook op 20 juli 1998 ving ik ook een ww van deze soort in km hok 212-435, ook op een bloeiende schermbloem. Deze soort is ook niet eerder uit deze streek gemeld.

Brachypalpoides lentus uit Didam en Rhenen.

In km hok 208-438 bij Didam heb ik 3 mn gevangen van deze soort (16 en 17 mei, 20 juni 1998). Op 13 juni 1998 ving ik ook nog een mn in km hok 169-440 onderlangs de Grebbeberg bij Rhenen. Van beide plaatsen was de soort nog niet eerder vermeld volgens de atlas.

Xylota sylvorum uit Beek (GLD), Didam en Rhenen.

Van deze drie plaatsen was deze soort nog niet bekend (Didam, Beek) of na 1980 niet meer vermeld (Rhenen).

In Didam werden er op 5 aug. 1997 drie mn en een ww verzameld, en op 20 juni 1998 nog een ww, allemaal in km hok 208-438. Op 6 juni 1998 werden in Beek (GLD) in km hok 212-435 drie mn verzameld, en op 25 aug. in hetzelfde hok nog eens twee ww van deze soort. In Rhenen werden er twee ww verzameld op 13 juni 1998 in km hok 169-440, onderlangs de Grebbeberg.

Xylota xanthocnema uit Beek (GLD)

Op 4 juli 1997 ving ik een mn van deze soort in km hok 212-435. Van deze buurt waren er volgens de atlas nog niet veel vangsten vermeld.

Het CRIORHINA paradijs !!!

In 1998 en 1999 is het me gelukt om alle soorten van het genus *Criorhina* te verzamelen in één km hok en wel het hok 208-438 vlak bij Didam, met op alfabetische volgorde:

- *Criorhina asilica* op 2 mei 1998 een ww, op 17 mei 1998 een mn en op 20 juni nog een mn.
- *Criorhina berberina* op 16 mei 1998 een mn op Braam (Rubus)
- *Criorhina floccosa* op 3 mei 1998 een ww en een mn van Meidoorn (Crataegus)
- *Criorhina pachymera* op 3 mei 1998 een mn op Meidoorn (Crataegus), er werden nog meerdere exemplaren gezien maar niet gevangen.
- *Criorhina ranunculi* op 2 april 1999 werden 2 mn gevangen, 1 op een Prunus en een op een Meidoornachtige, en op 10 april werden er nog eens 2 mn gevangen, eentje weer op een meidoorn de ander op blad. (Opmerking: de beharing aan de achterlijfstop verschilt nogal, bij twee exemplaren is dit vuilwit, bij twee andere is dit echter oranje, komt dit meer voor?) Nog eens twee exemplaren werden gezien maar niet gevangen. Vooral deze laatste soort is nog niet of nauwelijks buiten Z. Limburg gevangen.

Overige vangsten

Triglyphus primus uit Venlo

Gevangen op 15 juni (ww) en op 22 juli (mn) in 1990, de laatste vangsten in deze buurt waren, volgens de atlas, van voor 1980.

Leucozona nigripila uit Venlo.

1 ww van 16 juni 1991, eerst als *L. lucorum*, bleek tot deze soort te behoren.

Sphegina verecunda uit Venlo.

1 ww gevangen op 15 juni 1991. Volgens de atlas nog niet eerder buiten Z. Limburg vermeld.

In 1994 ben ik in juli op Texel geweest, en heb daar enige soorten verzameld die volgens de atlas hier nog niet vermeld waren, en wel:

- *Eupeodes luniger*: 1 ww gevangen op 19 juli van Westerduin.
- *Helophilus hybridus*: 1 mn van 19 juli en 1 mn van 22 juli, beide gevangen op De Hors.
- *Parhelophilus versicolor*: 1 mn gevangen op 19 juli en 1 ww op 22 juli ook beide van De Hors.

Leucozona lucorum uit Gemert (N. Brabant).

Op 18 mei 1998 was ik in de buurt van Gemert (km hok onbekend) aan het werk, en tijdens de lunchpauze ging ik even kijken in een bosschage in de buurt van het bedrijf aan de overkant van de weg. Hier werd mijn aandacht getrokken door een groep zweefvlieg mannetjes (± 8 à 10) die het gedrag vertoonden wat je ook ziet bij b.v. *Epistrophe eli-*

gans, het baltsen en zweven in een groep waarbij alles aangevloegen wordt wat een potentieel ww zou kunnen zijn. Nadat ik 3 exemplaren met de hand (!!) had kunnen vangen bleken dit mn te zijn van *L. lucorum*. Is dit gedrag van de mn van deze soort al eerder gezien?

Sphaerophoria virgata van de Hoge Veluwe.

Op 12 aug. 1998 werden door mij op de Veluwe 4 mn van deze zeldzame soort verzameld, en wel 3 mn in km hok 188-454, en 1 mn in km hok 188-458.

Pelecocera tricincta van de Hoge Veluwe.

Deze zeldzame soort was na 1980 niet meer gesignaleerd op de Hoge Veluwe. Op 12 aug. ving ik in het Nationaal Park de Hoge Veluwe in km hok 188-455 een mn van deze soort op heide (*Erica*).

Laatste nieuwtjes uit 1999

Platycheirus ambiguus uit Didam.

Op 10 april 1999 werd in Didam, km hok 208-438, een mn verzameld van deze soort op een bloeiende Prunus. Deze soort is ook nog niet eerder uit de Achterhoek vermeld.

Platycheirus discimanus in aantal uit Beek.

Op 3 april 1999 werden er in Beek (GLD) op wilgekattjes (*Salix*) 6 ww en 2 mn van deze soort verzameld, in het bekende km hok 213-435. Er werden er verder nog verscheidene gezien, echter niet gevangen. De soort is nog niet vermeld van de Achterhoek.

Cheilosia albipila uit Didam en Beek (GLD).

Op 2 april 1999 heb ik in Didam, in km hok 208-438 negen mn van deze soort gevangen, allen tijdens hun karakteristieke zwevende manier langs de wandelpaden. Op 3 april ving ik ook nog drie zwevende mn en twee ww op wilgenkattjes (*Salix*) in Beek (GLD), in km hok 212-435. Deze soort was voor het laatst voor 1980 uit deze buurt gemeld.

Cheilosia grossa uit Wageningen en Beek (GLD).

Een ww van deze soort werd door mij verzameld in het bekende parkje in Wageningen (km hok 173-443), en wel op 13 maart 1999. Op 3 april 1999 verzamelde ik in Beek ook nog eens drie mn van deze soort, waarvan twee op wilgenkattjes (*Salix*). Dit was weer in km hok 213-435. De soort was al wel gemeld uit Wageningen, echter nog niet uit de buurt van Beek (GLD) volgens de atlas.

Al het materiaal dat ik hier besproken heb, bevindt zich in mijn verzameling, voor vragen of opmerkingen kun je altijd bellen.

Adres van de auteur:
Dijkgraaf 4-3C
6708 PG Wageningen
0317-423715

De prooien van *Empis opaca* (Empididae)

door Alexander Deelman

De dansvlieg *Empis opaca* is een algemene, grote en bovendien gemakkelijk herkenbare *Empis*-soort die, evenals veel ander dansvliegen, zwermen vormt van prooidragende mannetjes. Het is daarbij de bedoeling dat de prooi wordt aangeboden aan het wijfje: tijdens de copulatie kan zij dan de prooi leegzuigen. Over de achtergronden van dat gedrag is elders veel en boeiend geschreven; onderwerp van dit stukje is echter een wat beperktere vraag: wat vangt *E. opaca*? In het verleden heb ik verschillende malen een mannetje van de soort gevangen. Steeds was de prooi dan een zwarte vlieg (Bibionidae). In 1998 nam ik twee prooien mee, op 9-5-1998 en op 10-5-1998, en in beide gevallen betrof het een mannetje van *Dilophus febrilis*.

In 1999 vloog de soort, althans in het Scheveningse Doornpark (Amco 78-457), bijzonder vroeg en tamelijk massaal (volgens Van der Goot, 1990, stammen verreweg de meeste vondsten uit mei). Dit gaf mij de gelegenheid om de prooien van *E. opaca* op een wat uitgebreider schaal te onderzoeken en daarvan al in het voorjaarsnummer van de Vliegenmepper verslag te doen.

Heeft een mannetje een prooi gevangen om het wijfje aan te bieden, dan vliegt hij (in de volle zon) in tamelijk snel tempo heen en weer: men zou kunnen stellen dat dit het eigenlijke baltsgedrag is. Soms zet hij zich ook met prooi en al neer; vooral in het eerste geval is een snelle slag met het net verzeist om het dier te bemachtigen. In het net laat *Empis* zij prooi onmiddellijk los; men vindt dus een dansvlieg op zoek naar de uitgang en onder in het net een gewoonlijk zieltogende (meestal trekkebende) zwarte vlieg.

Fig. 1. *Empis opaca* ♂ (tek.: Ton Veltman)

De resultaten

Alle prooien waren mannetjes Bibionidae:

27-4-1999: 8 prooien afgenomen: 4 *Dilophus febrilis*, 2 *Bibio lanigerus* en 2 *Bibio marci*.

29-4-1999: 32 prooien, alle *Dilophus febrilis*.

30-4-1999: 4 prooien, alle *Dilophus febrilis*.

1-5-1999: 10 prooien, alle *Dilophus febrilis*.

Op 27 april vloog *Dilophus febrilis* waarschijnlijk minder massaal dan later in de week, toen ik ze overal tegenkwam, onder andere op de bloeiwijze van Spaanse aak (samen met *Bibio marci*). Opmerkelijk was, dat beide *Bibio marci*-mannetjes bepaald dwergen waren: 8-8½ mm., met een vleugellengte van zo'n 7-7½ mm., kleiner dan de drie mij ten dienste staande tabellen (Freeman & Lane, 19985; Wahlgren, 1919; Zeegers, 1997) als ondergrens vermelden. De minimale lengte die ik tegenkwam was 9 mm. (Wahlgren), de minimale vleugellengte 8 mm. (Freeman & Lane). Ik nam één mannetje *Bibio marci* uit de muggenzwerm mee; dit had een normale lengte van bijna 11 mm. bij een vleugellengte van bijna 10 mm. Onder de prooien was *Dilophus febrilis* ongeveer 5 mm. (met uitschieter van 7½ mm.), *Bibio lanigerus* ongeveer 5-5½ mm.

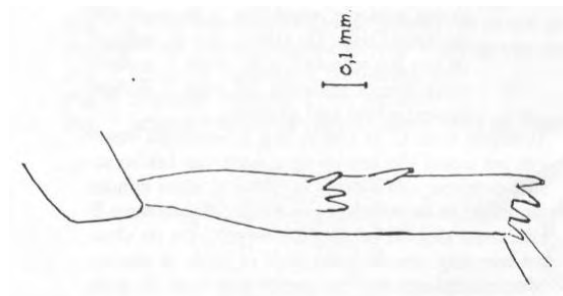
Vooral tijdens de laatste dagen van de onderzoeksperiode heb ik opgelet wat er verder nog zwermde. Dat waren vertegenwoordigers van de Adelidae (Lepidoptera) en aan Diptera van de Phoridae, Chironomidae, Fanniidae, Sciaridae, Anthomyidae, enkele zwevende Syrphidae (o.a. *Pipiza*) en vermoedelijk nog andere, want ik zag ook Empididae (zwermde in elk geval op 2 mei) en Muscidae. Verschillende hiervan waren overigens ook al op 27 april actief. Toch droeg *Empis opaca* uitsluitend Bibionidae. In zweefgedrag en/of grootte onderscheiden deze laatste zich van de andere zwermende insecten, bijvoorbeeld door het zwermen in de volle zon. Veel Fanniidae doen dat nu juist weer niet.

Verschillende aantallen doorns

Het bezit van zoveel mannetje *Dilophus febrilis* verleidde mij tot het bewandelen van een zijstraat. Volgens Freeman & Lane onderscheidt *D. febrilis* zich doordat de eerste tibia (naast de doornenkroon aan de top) een rij van drie doorns bezit en één distaal daarvan geplaatste doorn (voor zo'n typisch exemplaar: zie figuur). Zo nu en dan ('occasionally') is de rij gereduceerd tot twee doorns. De auteurs vermelden bovendien dat bij enkele kleine Schotse exemplaren de distale doorn ontbreekt.

Bij de vijftig in 1999 gevangen prooien heb ik nu de doorntjes bekeken. In zeven gevallen was de rij in beide schenen tot twee gereduceerd en verschillende malen bleek dat bij één van beide tibiae zo. In enkele gevallen (ik meen twee keer) was de rij uitgebreid tot vier doorns. Bij twee muggen bleek de distale doorn op geen van beide schenen ontwikkeld.

Fig. 2. Tibia 1 van mannetje *Dilophus febrilis*

Uiteraard is een conclusie over de hele *D. febrilis*-populatie niet zonder meer mogelijk, al is het maar omdat niet is aangetoond dat het doorntal onafhankelijk is van de fitness (en daarmee mogelijk van de kans om als *Empis opaca*-prooi het leven te beëindigen). In dit verband zou het misschien aardig zijn om te onderzoeken of asymmetrisch ontwikkelde potentiële prooien, in dit geval *D. febrilis*, meer risico lopen, hoewel ik betwijfel of een afwijking in de expressie van het aantal pootdoorns daadwerkelijk verschil zal maken. In ieder geval lijkt de variatie in pootbewapening in de onderzochte populatie vrij groot.

De determinatie van *Xanthogramma*'s (Syrphidae)

door Aat Barendregt

De vraag kan gesteld worden wanneer de faunistiek en systematiek van de zweefvliegen definitief doorgrond is voor Nederland. In de oertijd van De Meijere zijn vele soorten aan de Nederlandse lijst toegevoegd. Het trio Van der Goot, Lucas en Van Aartsen heeft in de zeventiger jaren vele soorten ontdekt, soms als nieuwe kenmerkende soorten, soms als gelijkend op andere soorten. De laatste tien/twintig jaar is de systematiek zo ver gevorderd dat nog steeds allerlei soorten tussen de bestaande werkelijkheid gevonden worden. Neem de *Pipizella*'s, de *Sphegina*'s of de *Platycheirussen* als voorbeeld en zeer recent de *Spilomyia*'s, de *Leucozona*'s etc., nog afgezien wat ons te wachten staat in *Melanostoma*, *Dasyrphus* etc.

Het zweefvliegenproject veroorzaakt dat allerlei onzekerheden die bij diverse personen open staan t.a.v. de determinatie, nu ingevuld moeten worden in de zwarte klapper. Goed onderscheid tussen

Tenslotte tot het eigenlijke onderzoekje terug te keren, we kunnen wat betreft de prooikeuze van *Empis opaca* wel vaststellen dat de vlieg Bibionidae mannetjes pakt, met een voorkeur voor *Dilophus febrilis* of desnoods *Biblio*, mits niet te groot: het foormaat lijkt een belangrijke factor te zijn. Misschien dat vanaf eind mei, als *D. febrilis* begint te minderen, toch andere prooien in aanmerking komen. Daarom: mocht iemand *Empis opaca* aantreffen met andere prooi, dan ben ik zeer geïnteresseerd dat van hem/haar te vernemen.

Literatuur

- Freeman, P. & R.P. Lane, 1985. Bibionid and Scatopsid Flies. Diptera: Bibionidae and Scatopsidae. Handb. Ident. Br. Insects, Vol. 9, Part 7.
- Goot, V.S. van der, 1990. Dansvliegen: determinatietabel voor de wat grotere soorten van het geslacht *Empis* en alle soorten van het geslacht *Hybos* in de Benelux. JBU.
- Wahlgren, E., 1919. Svensk Insektfauna 11. Tvåvingar. Diptera. Första underordningen Orthorapha. Första gruppen Myggor. Nemocera Fam. 10-11.
- Zeegers, Th., 1997. Een veldtabel voor de inheemse zwarte vliegen (Bibionidae). De Vliegenmepper 6 (2): 4-9.

Adres van de auteur:
Doornstraat 349
2584 AN Den Haag
070-3502493

soorten dient geformuleerd te zijn zodat iedereen hetzelfde noteert. Soorten die al jaren apart in mijn collectie staan, dienen nu definitief op naam gebracht te worden. Soms wordt het probleem door anderen opgelost. Bij mij is bijvoorbeeld een aparte *Platycheirus*-serie *P. occultus* geworden; een gekke *Heringia* uit Zuid-Frankrijk wordt geen onbeschreven soort, maar *Heringia hispanicus*. Als treffend voorbeeld voor deze open eindjes heb ik al jaren twee *Xanthogramma pedissequum*-exemplaren uit Frankrijk apart staan. Wat moet je daarmee? Wachten tot iemand het probleem volledig uitzoekt? Omdat voor het zweefvliegenproject mijn collectie geheel doorgenomen wordt, moet er toch een oplossing komen. Ik ben naar de verschillen bij alle *Xanthogramma*'s gaan kijken. Tegelijkertijd bereikte me het bericht dat C.F. Kassebeer uit Kiel bezig is met een systematisch onderzoek naar de *Xanthogramma*'s. Zijn eerste publicatie hierover zal deze zomer verschijnen, zodat pas na de vliegtijd van X.

pedissequum officieel zal blijken dat deze soort in Nederland uiteen zal vallen in drie soorten. Om te voorkomen dat alle waarnemingen van dit jaar weggegooid kunnen worden, volgt nu een aantal bevindingen van mij, die in overleg met C.F. Kassebeer voorlopig als soort A, B en C aangeduid worden.

Ik zeg niet dat hierna de goede en definitieve verschillen tussen de soorten gegeven worden. Na enige studie in mijn collectie en met een dozijn exemplaren uit ZMA, kom ik voorlopig tot de slotsom dat *Xanthogramma pedissequum* uit Nederland met de volgende kenmerken uitgesplitst kan worden.

- 1) Zijkant borststuk (figuur 1A, 1B). De gele vlekentekening op de zijkant van het borststuk verschilt tussen de soorten. De soort A heeft onder de lange gele zijstreep op de bovenkant van het borststuk een streep geel van boven naar onderen op de zijkant lopen. De soort B bezit dezelfde vlekentekening (met kleine stip onder de streep, altijd duidelijk), echter bezit tevens een duidelijke gele stip op het voorste deel van het borststuk en een groot geel driehoekig vlak op het achterste deel van het borststuk, achter/onder de vleugelinplanting en voor haltere/ademopening.
- 2) Vleugelstigma (figuur 2A, 2B met detail van linkervleugel). Soort B heeft onder het stigma in cel I een donker stukje, dat abrupt ophoudt bij ader 2. Soort A heeft aan beide zijden van ader 2 een donkere vlek, zodat lijkt of het stigma veel groter is.
- 3) Wangen/mondrand. Het gedeelte waar de mondrand de ogen raakt, heeft de vorm van een driehoek. Indien deze geheel zwart is, hebben we met soort A te maken; indien dit ongeveer geel tot lichtbruin is, hebben we met soort B te maken.
- 4) Voorhoofd vrouwtje (figuur 3A, 3B). Het gedeelte van het voorhoofd met de ocellen is zwart, en boven de antennen is het voorhoofd geel. Bij soort A is een brede zwarte band tussen de antenne-inplanting en de ocellen aanwezig, terwijl deze band bij soort B sterk ingesnoerd is (tot geheel onderbroken).
- 5) Schildje. Soort A heeft het schildje (van opzij gezien) minstens voor de basale helft zwart gekleurd. Soort B heeft maximaal de basis-helft zwart gekleurd en meestal is dit minder.
- 6) Segment 3 op het achterlijf. Als we de kleur van de haren op de gele vlekken aan de zijrand van het derde segment bekijken, dan blijkt de kleur van soort A bij het mannetje geheel zwart te zijn en bij het

wijfje grotendeels zwart. Bij soort B zijn bij het mannetje minstens enige gele haren aanwezig en bij het wijfje zijn deze haren grotendeels geel gekleurd. Bovendien zijn er nog graduele verschillen in de zoom aan de zijrand buik. De zijkant van de buikzijde van het achterlijf is bij soort A gedeeltelijk donker gekleurd; bij soort B is deze zijrand geheel geel gekleurd.

Tenslotte soort C: er zijn er nog exemplaren waarvan het aantal vlekken op de zijkant van het borststuk ongeveer van soort B is (soms vlekken minder duidelijk) en de overige kenmerken ook van soort B zijn, maar met het belangrijke verschil dat de vleugel-tekening van de soort A is. Omdat ik slechts twee exemplaren hiervan gezien heb, weet ik geen variatie aan te duiden. Nogmaals: dit zijn voorlopige verschillen die in de richting wijzen van het juiste systematische onderscheid. In de achterlijfstekening zie ik geen duidelijk verschil tussen de soorten (figuur 4A, 4B). Wel is me duidelijk dat alledrie de soorten in Nederland voorkomen.

Tot zover de verschillen in *X. pedissequum*. Er zijn nog andere soorten in dit genus: in Nederland hebben we minstens nog *Xanthogramma citrofasciatum*, direct te herkennen aan de streepvormige vlekken op het tweede segment (zie figuur 5). Vrij dicht bij onze grens (Belgie, Duitsland) wordt *Oblisosyrphus laetus* gevonden, uit een nauw verwant genus, te onderscheiden door de behaarde ogen en doorlopende gele banden op het achterlijf. Het is niet ondenkbaar dat in Zuid-Limburg of Twente deze soort incidenteel aangetroffen wordt. In zuidelijk Europa hebben we verder nog *X. marginatum* die door de brede gele band op segment 3 onmiskenbaar is (figuur 6). Echter mijn twee franse exemplaren (waar ik de zoektocht mee begon) passen nog steeds niet binnen de beschreven soorten. Ze zijn duidelijk groter en hebben een afwijkende achterlijfstekening (zie figuur 7). Nadere afwijkingen in de vorm of kleur heb ik verder nog niet gevonden; het genitaal-apparaat biedt voorlopig ook geen goede verschillen. Omdat ze nog niet uit Nederland vermeld worden, wacht ik maar de publicatie van Kassebeer af.

De soorten binnen *X. pedissequum* komen ongeveer evenveel voor in mijn collectie, met dien verstande dat ze niet tegelijkertijd van dezelfde vindplaatsen komen. Het is te vroeg te praten over verschillen in verspreidingspatronen van de soorten; hiervoor zijn vele waarnemingen nodig. In feite is deze bijdrage een oproep om in allerlei verzamelingen te testen of de verschillen duidelijk zijn en is het een verzoek de verschillende soorten deze zomer apart te

noteren. Materiaal dat afwijkt moet verzameld worden en ik houd me aanbevolen hierover te discussieren. Waarschijnlijk komt de nadere uitleg in de volgende Vliegenmepper.

Adres van de auteur:
Koninginnelaan 9
3781 GK Voorthuizen
A.Barendregt@geog.uu.nl

Figuren van *Xanthogramma*-soorten:

Fig. 1A + 1B: zijkant van borststuk van soort A resp. soort B;

Fig. 2A + 2B: deel linkervleugel van soort A resp. soort B;

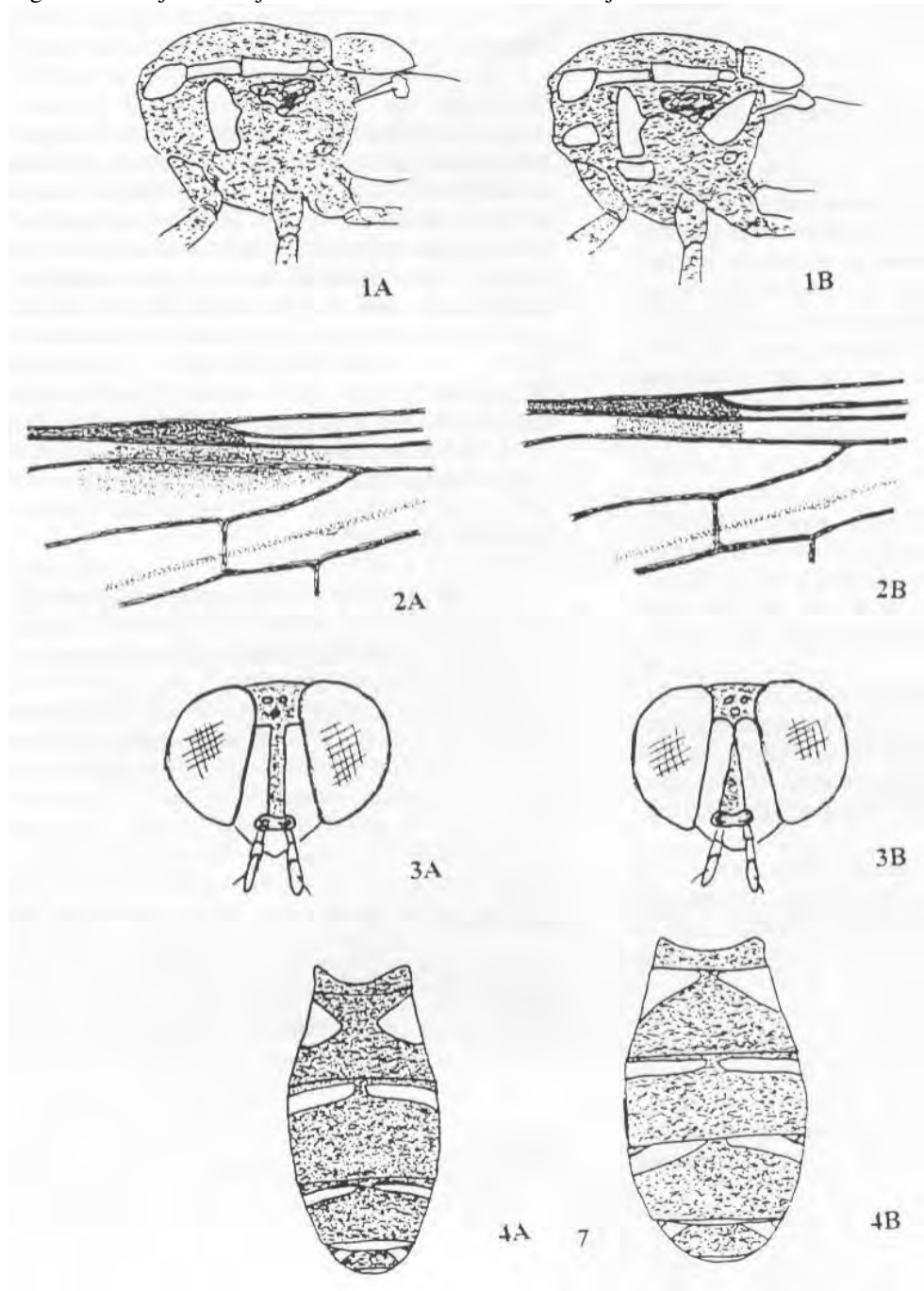
Fig. 3A + 3B: voorhoofd vrouwtje (schuin van boven gezien) van soort A resp. soort B

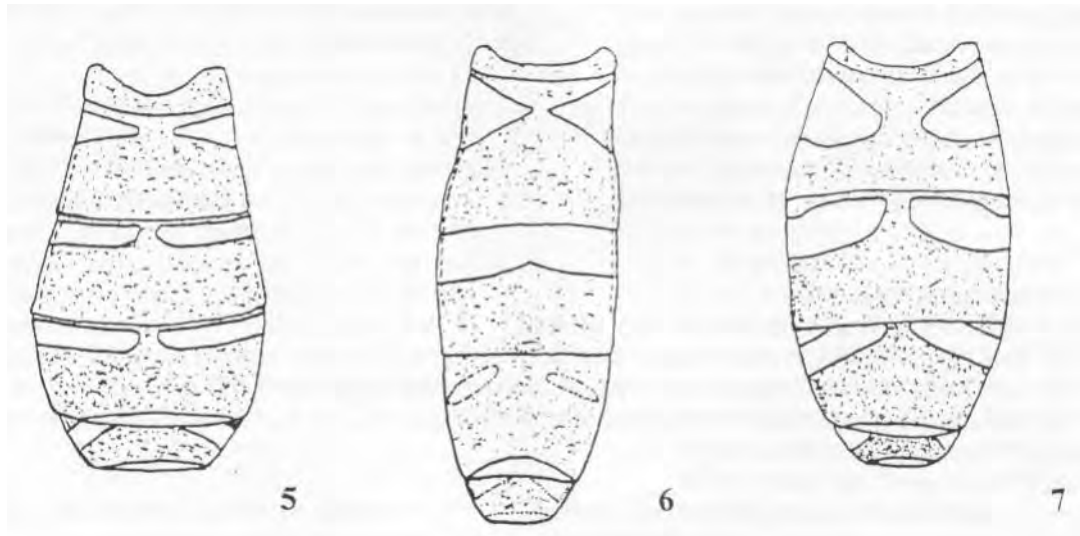
Fig. 4A + 4B: achterlijf mannetje, resp. vrouwtje van soort A+B+C;

Fig. 5: achterlijf mannetje *X. citrofasciatum*;

Fig. 6: achterlijf mannetje *X. marginatum*;

Fig. 7: achterlijf mannetje van onbekende soort uit Frankrijk.

***Ectophasia crassipennis* inheems in Nederland?**

Lange tijd is de op wantsen parasiterende sluipvlieg *Ectophasia crassipennis* slechts bekend geweest van één in 1942 bij Boxtel gevangen exemplaar (Zeegers 1998). De laatste paar jaar is het aantal waarnemingen duidelijk toegenomen (zie tabel 1). Zowel bij Vilt als bij Brunssum waren in 1998 meerdere exemplaren aanwezig en het is dan ook waarschijnlijk dat daar populaties aanwezig zijn. De vangstplaatsen bij de Vilt, Brunssum en de Stikke Trui zijn zacht gelege, relatief warm en bloemrijk. Het exemplaar van de Stikke Trui werd op Reuzenbereklaauw (*Heracleum mantegazzianum*) gevangen. De in 1998 bij Vilt gevangen exemplaren werden aangetroffen op schermbloemen (waarschijnlijk peen *Daucus carota*). De bij Brunssum gevangen exemplaren werden eveneens op bloemen gevangen.

Ectophasia crassipennis is een zuidelijke soort. De recente toename van het aantal waarnemingen lijkt dan ook betrekking te hebben op uitbreiding van het areaal onder invloed van de warme zomers van afgelopen jaren. Doordat het een grote soort betreft

die relatief vaak bloemen bezoekt wordt de soort relatief snel gevangen. Dit maakt het onwaarschijnlijk dat de recente toename te wijten is aan een toename van de interesse voor sluipvliegen. Het is te verwachten dat de soort in de komende jaren op meer plaatsen in Nederland zal opduiken. Zuidelijk Limburg heeft de grootste kans op nieuwe vestigingen maar de waarneming bij Rheden bewijst dat de soort ook noordelijker in Nederland kan opduiken.

Literatuur

Zeegers, Th. 1998. An annotated checklist of the Dutch tachinid flies (Diptera: Tachinidae) - Entomologische Berichten, Amsterdam 58(9): 165-200.

V.J. Kalkman
p/a Muddegoorn 78
9403 NK Assen
e-mail: Kalkman@Naturalis.nnm.nl

J.T. Smit
Pres. Kennedylaan 279
6883 AK Velp

Tabel 1: waarnemingen van *Ectophasia crassipennis* in Nederland.

Datum	Aantal	Plaats	Amerscoördinaten	Leg.	Coll.
22.07.1942	1 man	Boxtel		Kabos	ZMA
19.07.1996	1 man	Rheden, Stikke Trui	198.1-447.4	J. Smit	J.T. Smit
29.07.1997	1 exemplaar	Vilt, Meertensgroeve	184.4-319.3	V. Lefeber	
31.05.1998	1 man, 1 vrouw	Brussum	197.3-327.9	V.J. Kalkman	V.J. Kalkman
08.08.1998	2 man, 2 vrouw	Vilt, Meertensgroeve	184.4-319.3	J.T. Smit	J.T. Smit

Rariteitjes

Een rubriek voor alle bijzondere, gekke, opvallende, vroege, late, nieuwe of oude, maar vooral rare vliegen- of muggenwaarnemingen in Nederland en omliggende landen. Dé mogelijkheid voor het doorgeven van die zeer zeldzame soort of die vindplaats buiten het normale verspreidingsgebied, die je nergens anders kwijt kunt, maar ook afwijkende kenmerken of gedragingen en dergelijke. Al deze waarnemingen kunnen gestuurd worden naar Jaap van der Linden.

Met deze keer bijdragen van Alexander Deelman (Doornstraat 349, 2584 AN Den Haag), Laurens van der Leij (Van Coehoornplein 35, 5223 BV Den Bosch), André van Eck (Stedekestraat 6K, 5041 DN Tilburg) en Jaap van der Linden (Willem Alexanderplein 18, 5271 AR Sint-Michielsgestel).

Platycheirus ambiguus uit Scheveningen

In het Scheveningse Doornpark trof ik voor het tweede achtereenvolgende jaar een mannetje van *Platycheirus ambiguus* (Syrphidae) aan in de buurt van sleedoornstruweel geflankeerd door fluitekruid en Spaanse aak met een ondergroei van 'wilde' hyacint. De data (26-4-1998 en 19-4-1999) vallen midden in de Nederlandse vliegtijd. De Voorlopige atlas van de Nederlandse zweefvliegen (NJN, 1998) vermeldt dat de soort al twintig jaar niet meer in het duingebied is gezien en suggereert dat *P. ambiguus* soms hoger vliegt dan het bereik van een gewoon insectennet. Dat was bij de Scheveningse exemplaren zeker niet het geval.

Alexander Deelman

Episyrphus balteatus eierlegend in maart

Op 11 maart 1999 vond ik in bovengenoemd Doornpark zowel een mannetje als een wijfje *Episyrphus balteatus* (Syrphidae), het wijfje stuifmeel etend op *Prunus*. Om de donkerheid van het abdomen te bestuderen nam ik beide dieren (gescheiden) mee naar huis. Tot mijn verbazing had het wijfje in ongeveer een uur tijd 17 eieren gelegd. Tot mijn nog veel grotere verbazing bleken de eieren bevrucht en kropen op 14 maart vele larfjes in het potje rond. Bladluizen om ze eventueel op te kweken kon ik niet vinden, ook niet op bovenvermelde *Prunus*.

Deze waarneming heeft mijns inziens twee opmerkelijke aspecten. Ten eerste in verband met de discussie rondom de overwintering van de soort (zie voor recente bijdragen: Van Grunsven, 1999. Epiballen in een boomstronk. *Zweefvliegennieuws*-brief 3 (1): 6 en ook Deelman, 1999. Zeer late zweefvliegen 3. *Veelpoot* 10 (2): 2-4). Ten tweede in verband met het willekeurig neerleggen van de eitjes in het vangbuisje. Dat is me eerder overkomen met *Pipiza sp.*, maar toen kwamen de eieren niet uit. Mijn vraag: had de vlieg evenmin bladluizen kunnen vinden?

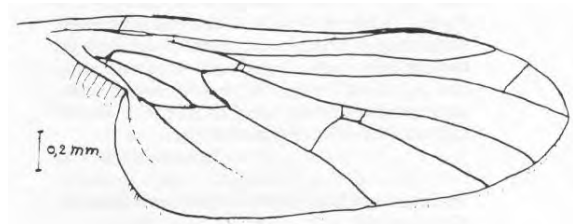
Alexander Deelman

Empis aestiva met afwijkende vleugeladering

Op het landgoed Clingendael te Wassenaar verzamelde ik op 4-7-1997 een aantal insecten van de reuzenbereklauw. Bij latere studie van het materiaal bleek dat een mannetje van *Empis (Empis) aestiva* (Empididae) een afwijkende vleugeladering bezat (zie afgebeelde linkervleugel). De rechtervleugel vertoont wèl een extra ader m-m, maar het extra adertje r-m ontbreekt daar. De vleugeladering is in Empididae niet altijd constant: volgens Collin (1961. *British Flies*. Vol. VI Empididae. Part II Hybotinae and Empidinae (part.)) ontbreekt bij *Empis (Empis)* een enkele maal ('rare abnormal specimens') de vork in R₄₊₅, terwijl die in *Rhamphomyia (Aclonempis)* zeer zelden ('very rarely') ontwikkeld kan zijn, hetgeen de determinatie van het genus sterk bemoeilijkt. Chvála (1994. *The Empidoidea (Diptera) of Fennoscandia and Denmark III. Genus Empis.*) meldt bij *Empis (Empis) aestiva* een exemplaar met een verkorte ader M₁ ('kenmerkend' voor subgenus *Coptophlebia*); ook bij de soort komt een afwijkend aderbeloop dus vaker voor.

Alexander Deelman

Figuur: Linkervleugel mannetje *Empis aestiva* met afwijkende adering.

Een oude vondst Ogcodes varius (Acroceridae) uit de Stiphoutse bossen

In mijn collectie bevindt zich al bijna tien jaar een door Jo Wasser gevangen exemplaar van *Ogcodes varius*. In Lammers et al (1993) is de soort foutief opgevoerd als *Acrocera globulis*. Normaal schijnen deze beesten razendsnel te zijn, zoniet op 3 september 1989. Meer dood dan levend hingen ze bij honderden in de pijpestrootje-vegetatie van het Kikkeren in de Stiphoutse bossen. Heel zuinigjes is toen een exemplaar verzameld.

Laurens van der Leij

***Odontomyia argentata* (Stratiomyidae) bij Eindhoven**

In het kader van het zweefvliegproject was ik op 10 mei 1998 ingehuurd door de NJN-afdeling Eindhoven om een zweefjesexcursie te verzorgen in de buurt van Eindhoven. Eén van de bezochte gebieden was de Collsche (of Urkhovensche) Zegge. Dit voedselarme moerasgebied geniet enige floristische reputatie maar heeft ook de entomoloog wat te bieden. Gewapend met zelfgemaakte netjes werden er tijdens het korte bezoek de normale moerassoorten als *Beris chalybata*, *B. clavipes*, *Anasimya lineata* en *A. transfuga* gevonden. Gerda van de Berg maakte zich onsterfelijk als vanger van een mn *Odontomyia argentata*. Dit beestje viel ons op door de zilveren weerschijn van het achterlijf. Achteraf realiseerde ik me dat we meer van dergelijke beesten gezien hadden; zij vlogen in de schaduw van een elzensingel.

Laurens van der Leij

***Orthonevra intermedia* (Syrphidae) en *Pachygaster leachii* (Stratiomyidae) in de Moerputten bij Den Bosch.**

Ook de NJN-afdeling Rosmalen had mij ingehuurd voor een excursie. Nadat een eerdere afspraak de mist in gegaan was zijn we op 27 juni 1998 met z'n drieën naar de Moerputten bij Den Bosch gegaan. Dit gebied staat bekend om zijn populatie (Donker) Pimpernelblauwtjes, die ook nu redelijk massaal aanwezig bleken te zijn.

In dit moerassige gebied zijn natuurlijk soorten als *Rhagio immaculatus*, *Anasimya lineata*, *Meliera crassipennis* en *Pyrophaena rosarum* de normaalste zaak van de wereld. Lopend over de spoordijk Den Bosch - Waalwijk werden echter ook twee kleine wapenvliegjes gevangen. Bij determinatie bleek het hier om twee soorten te gaan: een ww *Pachygaster atra* en een mn *Pachygaster leachii*. Aan de stadskant van de spoordijk ving Tim Termaat tot slot nog een ww *Orthonevra intermedia*.

Laurens van der Leij

Verneukeratiefjes: *Platycephala umbraculata* (Chloropidae)

Op 3-7-1997 sleepte ik uit de met riet begroeide dijk van het Drongelens kanaal bij Den Bosch een aantal op Sciomyzidae (Slakkendoders) lijkende vliegen. Maar met de tabel van Revier en Van der Goot (1989) liep ik hopeloos vast. Een tweede blik op de beesten met Oosterbroek (1980) in de hand leerde me dat ik hier van doen had met een Chloropide (Halmvlieg). De enige halmvliegtabel die ik in mijn bezit heb is die in Seguy (1934) en die voert linea recta naar *Platycephala umbraculata*. De larve van deze vlieg zit in rietstengels waar wel meer chloropidenlarven voorkomen.

Laurens van der Leij

Bijzondere waarnemingen bij Ubbergen.

Dat de stuwwal bij Ubbergen een bijzonder biotoop is mag een ieder bekend zijn. Reden voor ondergetekenden om jaarlijks een excursie naar de geboortegrond van André te plannen.

André had op 29-3-1998 er al een mn *Criorhina ranunculi* verzameld en een tweede exemplaar waargenomen. Het verzamelde exemplaar vloog op de heuvelrug in een bosrand met Sleedoorn (191.3-427.1), de andere waarneming was op wilgenkatjes (190.7-427.5) in de Refter. Het gebiedje bij de Refter en directe omgeving bestaat uit een koel en vochtig bronbos aan de voet van de stuwwal.

Op 5-6-1998 bezochten we het gebied gezamenlijk en werd door Laurens een mn van *Beris morrisii* verzameld op de Boterberg (191-427), en dus niet bij Den Bosch zoals Menno Reemer in de vorige Vliegenmepper abusievelijk meldde. In de Refter (190-427) verzamelde André twee tussen de brandnetelvegetatie vliegende ww *Sphegina elegans*. Vanwege het slechte weer werd onze excursie daarna afgebroken.

Op 6 juni was het 's morgens slecht weer zodat Laurens maar terug naar huis ging. Zoals dat wel vaker gaat in ons kikkerlandje klaarde het weer vervolgens gewoon weer op zodat André nog een aantal bijzondere vangsten kon doen. Van *Leucozona lucorum* werd 1 ww verzameld in de ouderlijke tuin (190-427). Op dezelfde dag werd ook nog 1 mn *Paragus majoranae* verzameld. Het beest vloog in een tuin in Ubbergen (190.9-427.5) laag vliegend boven de kruidenvegetatie.

Een dag later op 7 juni zijn in de Refter nog *Sphegina elegans* (1 ww) en *S. verecunda* (2 ww) verzameld. Andere soorten die bekend zijn uit dit bronbos zijn (met tussen haakjes de jaren waarin André ze aantrof): *Oxycera rara* (1990), *Criorhina ranunculi* (1993, 1998), *Odontomyia ornata* (1993), *Cheilisia semifasciata* (1993), *C. proxima* (1993) en de wat gewonere soorten *Chrysogaster viduata* en *C. solstitialis*.

André van Eck en Laurens van der Leij

Andere bijzondere waarnemingen

Regelmatig wordt de Brand in Udenhout nog door mij bezocht. Van 29-4-1998 zijn de volgende waarnemingen en vangsten (km-hok 137-405):

Criorhina pachymera, 1 ww waargenomen, aan de voet van een populier; dankzij een collega wandelaar heb ik daar zelfs enkele dia's van kunnen maken.

Cheilisia carbonaria, 3 mm en 3 ww verzameld en diverse exemplaren gezien;

Pipiza luteitarsis, 1 ww verzameld, nieuw voor de Brand;

Op 20-5-1997 is *Criorhina asilica* (1ww) door mij in de Brand (137-405) op braam verzameld. Theo Peeters verzamelde op dezelfde dag nog een mn van deze soort.

Zowel *C. asilica* als *C. pachymera* kennen in de Brand een goede populatie. Overigens is in de Brand van dit genus alleen *C. ranunculi* (nog) niet waargenomen.

Bij Spaubeek (187-326) werd op 31-5-1998 een ww *Orthonevra splendens* van een boterbloem geplukt.

Een mn *Neocnemodon verrucula* werd op wilg verzameld in de Hertgang, Hilvarenbeek (139-382) op 23-4-1998.

André van Eck

Ceriana conopsoides bij Chaam

Tijdens mijn veldwerk voor de provincie was ik op 25 mei op het landgoed Hondsdonk bij Chaam. Op een open plek in het bos (Amco: 115.9-391.4) stonden wat vuilbomen (*Rhamnus frangula*) te bloeien. Omdat er enkele *Criorhina berberina*'s, een mn *Volucella bombylans* en een mn *V. pellucens* rondvlogen bleef ik even staan kijken wat er nog meer op deze struiken af zou komen. Plotseling ontdekte ik een donkere, *Conops*-achtige zweefvlieg. Ik slaagde erin het beest te vangen, het bleek een mn *Ceriana conopsoides* te zijn. Deze soort was ik nog niet eerder "in het veld" tegengekomen, afgezien van het exemplaar in Bastiaan z'n stikpot tijdens het Diptera-weekend van vorig jaar. Niet lang daarna ontdekte ik ook nog een ww van deze soort, waarvan ik met enig geduld wat dia's kon maken. De beschrijving in de Voorlopige atlas ('volwassen dieren zijn te vangen op bloeiende vuilboom') bleek weer eens prima te kloppen. De soort was wel bekend van het Ulvenhoutse bos (ca. 5 km. noordelijker), doch dit betreft waarnemingen van zeker 35 jaar geleden. Als toetje kwam er nog een mn *Chrysotoxum festivum* langsvliegen, ook niet één van de algemeenste soorten in Brabant.

Jaap van der Linden

Nederlandse Faunistische Mededelingen: Geheel vernieuwd

Onlangs verscheen in geheel vernieuwde opmaak nummer 8 in de serie Nederlandse Faunistische Mededelingen (NFM). Van een 'lelijk klein eendje' is het nu een 'zwaan' geworden. Het formaat is van het wat onhandige A4 naar een handzamere ± 17 x 24 cm. gegaan en de buitenkant wordt gesierd door een fraaie kleurenomslag. De opmaak is een stuk aantrekkelijker geworden; de bladspiegel is goed gevuld maar geeft niet het gevoel dat het te druk is. Het binnenwerk is her en der voorzien van fraaie en kwalitatief goed afgedrukte zwart-witfoto's en enkele tekeningen. Qua inhoud wordt de lijn van de afgelopen jaren voortgezet. In de beginjaren kenmerkte de NFM zich door (voorlopige) atlassen en bijvoorbeeld de overzichten van de Chironomidae, in de laatste nummers was er al een breder scala aan korte en lange artikelen. In dit vernieuwde nummer is de

lijn door getrokken en zijn ook enkele korte mededelingen opgenomen. Nummer 8 heeft de volgende inhoud:

Raemakers, I., & R.M.J.C. Kleukers: De sneeuwspinger *Boreus hyemalis* in Nederland (Mecoptera: Boreidae) (p. 1-10)

Oude, J.E. de: Naamlijst van de glanskevers van Nederland en het omliggende gebied (Coleoptera: Nitidulidae & Brachypteridae): (p. 11-32)

Reemer, M: Faunistiek en ecologie van het zweefvliegengenus *Epistrophe* in Nederland (Diptera: Syrphidae). (p. 33-65)

Berg, M.P.: Naamlijst van de Nederlandse duizendpoten (Myriapoda: Chilopoda) (p. 67-76)

Berg, M., H. Wijnhoven & D. Tempelman: *Cylisticus convexus*, een in Nederland zeldzame synantropische landpissebed (p. 77-84)

Kalkman, V., & R. Ketelaar: Interessante libellenwaarnemingen in 1998 (Odonata) (p. 85-88)

Moller Pillot, H.K.M.: Dansmuggen in natuurontwikkelingsprojecten (Chironomidae). (p. 89)

Groenendijk, M., & D. Groenendijk: Een nieuwe vondst van het locomotiefje *Chortippus apricarius* in Nederland (Orthoptera) (p. 90-91)

Kerkhof, W.: De boskrekkel *Nemobius sylvestris* in de duinen bij Bergen (Noord-Holland) (Orthoptera) (p. 91-93)

Reemer, M.: *Cheilosia caerulescens* in Nederland in 1998 (Diptera: Syrphidae) (p. 93-94)

Al met al een zeer gevarieerd aanbod. Het ziet er naar uit dat in de toekomst dit aanbod ook gevarieerd zal blijven, met een aantal grotere, middengrote en kleinere publicaties reeds in portefeuille. De verschijningsfrequentie wordt minimaal twee afleveringen per jaar en daardoor is het nu mogelijk ook een abonnement te nemen. Voor f 40,- per jaar valt de NFM bij je in de bus. Aanmelden kan bij Centraal Bureau EIS-Nederland, Postbus 9517, 2300 RA Leiden (e-mail: eis@naturalis.nnm.nl).

Paul Beuk
Mathilde Wredestraat 59
2037 LN Haarlem

Nieuwe checklists van Europese Diptera

- Chandler, P.J. (Ed.), 1998. Checklist of Insects of the British Isles (New Series). Diptera (incorporating a list of Irish Diptera). - *Handbooks for the Identification of British Insects* 12(1): i-xx, 1-234. ISBN 0-901546-82-8. Prijs: £ 21,- (£ 14,70 voor leden van de Royal Entomological Society en Dipterists Forum) + £ 3,70 verzendkosten buiten U.K.; betaling per creditcard mogelijk onder vermelding van kaartnummer, verlooptdatum en handtekening. Bestellen: Royal Entomological Society, 41 Queen's Gate, London SW7 5HR, Engeland.
- Merz, B., G. Bächli, J.-P. Haenni & Y. Gonsath (Eds.), 1998. Diptera checklist. - *Fauna Helvetica* 1: 1-369. ISBN 2-88414-012-3 / ISSN 1422-6367. Prijs ? SF 50,- (wsnl exclusief verzendkosten). Bestellen: niet vermeld, probeer via Yves Gonsath, CSCF, Terreaux 14, CH-2000, Neuchâtel, Zwitserland.
- Schumann, H., R. Bährmann & A. Stark (Hrsg.), 1999. Entomofauna Germanica - Checkliste der Dipteren Deutschlands. - *Studia Dipterologica, Supplement 2*: 1-354. ISBN 3-932795-01-6. Prijs DM 60,- (wsnl exclusief verzendkosten). Bestellen: Dr Andreas Stark, AMPYX-Verlag, Seebener Str. 190, D-06114 Halle (Saale), Duitsland (ampyxstark@aol.com).

Een ware stortvloed van Diptera checklists is over ons heen gekomen in de afgelopen twaalf maanden. De rij werd geopend door de Zwitserse lijst, enkele maanden later werd die gevolgd door de Britse lijst en eerder dit jaar verscheen de Duitse lijst. Het aardige is dat deze lijst nu makkelijk met elkaar vergeleken kunnen worden. De stand van de techniek en de wetenschap in het algemeen is tenslotte zo dat er niet veel afwijkingen zouden hoeven te zijn in de manier van opzet en druk. Toch blijken de lijsten allemaal verschillend. De verschillen zijn gedeeltelijk terug te voeren op de voorkennis van waaruit de lijsten gemaakt zijn. De Britse traditie is zodanig, dat daar al veel eerder werd gewerkt aan het catalogiseren van de Britse fauna. De eerste Britse Diptera checklist dateert al van de vorige eeuw en in de loop der jaren is die lijst steeds bijgewerkt (de vorige versies waren uit 1945 en 1976). De compleetheid van zo'n Britse lijst is dus waarschijnlijk groter dan die van de Duitse en Zwitserse. Daarnaast kunnen de Britse eilanden zich verheugen in een veel groter aantal dipterologen, zowel in het heden als het verleden, waardoor veel vroegere arbeid is opgeschreven en nu makkelijker gecontroleerd kan worden. Daar tegenover kun je natuurlijk stellen dat je ook meer fouten moet corrigeren, wat de systematiek staat tenslotte nooit stil.

Als eerste even een overzicht van het totaal aantal soorten in de genoemde lijsten: Zwitserland: 6088; Engeland (inclusief Wales en Schotland): 6668;

Ierland (inclusief Noord-Ierland): 2832; Duitsland: 9183. In alle gevallen een respectabel groot aantal en om dat zonder fouten goed op een rijtje te krijgen is nagenoeg onmogelijk. Ik zal het dus niet over fouten gaan hebben. De lijsten passeren even kort de revue. De Zwitserse lijst wordt geleverd in harde kaft (\pm 17 x 24 cm.). De inhoud bestaat uit inleidende hoofdstukken over de samenstelling, inhoud en gebruik van de lijst, te samen met een kort historisch overzicht van de Zwitserse dipterologie. Al deze hoofdstukken worden in vier talen aangeleverd: Duits, Frans, Italiaans en Engels. Vervolgens wordt elke familie afzonderlijk behandeld met weergave van de auteurs voor de familie, de bron voor nomenclatuur, het aantal soorten in Zwitserland, een inschatting van de kennis van de Zwitserse fauna (van zeer goed voor acht families tot zeer slecht voor vier families), de soortenlijst, een notenlijst en een literatuurlijst. De soortenlijsten geven per genus de soorten met een beperkt aantal synoniemen. Bij elke soort staan dan eventuele verwijzingen naar literatuur, collecties en/of noten. De gebruikte taal per familie kan verschillen: Engels, Frans en Duits wisselen elkaar af. Her en der staan tussen de families nog fraaie tekeningen van vliegen.

De Britse lijst is in A4-formaat en heeft een zachte kaft. De eerste twintig pagina's (i-xx) beslaan onder meer de inleiding, een vergelijking met eerdere lijsten, een toelichting op de classificatie, een lijst van families en het aantal soorten, een uitgebreid stuk over de samenstelling van de lijst (met veel over nomenclatuur en spelling) en een stuk over het gebruik van de lijst. De uiteindelijke lijst geeft per familie een korte inleiding over classificatie en nomenclatuur en het systematische overzicht. Bij nomenclatorische en systematische wijzigingen worden achter genera of soorten een referentie aangegeven, van nieuwe soorten op de lijst na de lijst van 1976 wordt aangegeven waar de soort werd toegevoegd en van soorten die in een ander genus staan dan dat ze werden beschreven wordt het originele genus aangegeven. De lijst geeft veel synoniemen en aanwijzingen waar foute interpretaties werden gepubliceerd. Speciale gevallen wat betreft publicaties of nomenclatuur worden in noten toegevoegd.

De Duitse lijst heeft eveneens een zachte kaft maar het handzamere 17cm x 24cm-formaat. De inleiding is beperkt en bestaat uit een algemene inleiding, iets over de opbouw van de lijst en een overzicht van de gevolgde classificatie. Per suborde (Nematocera, Brachycera Orthorrhapha en Brachycera Cyclorrhapha) wordt voor de behandeling van de families een overzichtje gegeven van de families, het aantal soorten in Duitsland en een schatting van het aantal soorten wereldwijd). Vervolgens worden alfabetisch de families behandeld met wederom de eerdergenoemde soorten aantal, de bewerk(s) van de familie, enkele referenties en uiteraard de soortenlijst. In de soortenlijsten staan veel synoniemen en waar

nodig wordt verwezen naar noten voor aanvullende informatie.

Na deze algemene informatie enige vergelijkende opmerkingen. De Zwitserse lijst geeft per genus een opsomming van de soorten, maar er staan geen genussynoniemen in en de auteur van een genus wordt niet genoemd. Bij de Britse en Duitse lijst worden die wel genoemd en dat kan (zeker bij het gebruik van oudere literatuur) soms onmisbaar zijn. Dit beperkt de bruikbaarheid van de Zwitserse lijst in enige mate. De gevolgde classificatie is niet overal hetzelfde, maar daar zijn de deskundigen het ook nog niet over eens dus wie ben ik om me daar uitgebreid druk over te gaan maken. De samenstellers van de Duitse lijst moeten er ook zo over hebben gedacht, want zij hebben binnen de veelgebruikte verdeling in subordes gewoon een alfabetische verdeling gemaakt. Voor degenen die veel met checklists werken is dat wel even wennen, want meestal weet je ongeveer waar een bepaalde families zich in de gemiddelde classificatie bevindt (zweefvliegen vaak in het midden of er iets voor) en nu moet je er alfabetisch naar op zoek. En wat betreft het zoekwerk in het algemeen wint de Duitse lijst het. In de index staan familie-, subfamilie-, genus- en soortnamen. Bij zowel de genus- als soortnamen staan bovendien auteur, jaartal en een aanduiding van de betreffende familie. Hierdoor weet je zoekend in de index gelijk waar je aan toe bent. De Britse lijst is iets minder gebruiksvriendelijk. De families staan er vreemd genoeg niet in. Bovendien is het duidelijk dat de index 'simpel computer-gegenereerd'. Alle soortnamen met dezelfde spelling staan vermeld op één regel met alle betreffende pagina's. Zo wordt bij *unicolor* verwezen naar vijftien verschillende pagina's zonder dat duidelijk is bij welke genus, laat staan welke familie, de soort hoort. Auteursnamen worden ook niet vermeld. De Zwitserse lijst beperkt zich tot een index van familie- en genusnamen (genera wederom zonder auteur).

Al met al, drie heel verschillende lijsten die allemaal op hun manier hun goede en minder goede punten hebben. De Zwitserse is mooi uitgevoerd en heeft veel aantekeningen over de bron van de vermelding, de Britse is als lijst heel compleet en up-to-date, de Duitse heeft ook een goede lijst en een ideale index. Voor de dipterologen die ook over de grens denken of werken zeker alledrie een 'must'.

Paul Beuk
Mathilde Wredestraat 59
2037 LN Haarlem

Recente literatuur

Hieronder een vrij uitgebreid overzicht van recent verschenen literatuur. Tenminste, er zitten zelfs een paar publicaties uit 1997 bij, maar dat mag de pret niet drukken, want ook die zijn de moeite waard. Zoals jullie kunnen zien is niet meer bij alle publicaties een korte samenvatting gevoegd, terwijl bij enkele andere een uitgebreide (meestal dan Engelse) samenvatting staat. Het eerste heeft te maken met de beschikbare tijd (te weinig) en het tweede met de mogelijkheden die internet biedt om 'abstracts te downloaden'. Een tweetal artikelen is samengevat door Jaap van der Linden (JvdL).

Het zal wederom niet gelukt zijn om alle interessante publicaties op te nemen, maar ik houd mij aanbevolen voor alle suggesties.

Paul Beuk
Mathilde Wredestraat 59
2037 LN Haarlem
023 - 5365450
beuk@bio.uva.nl

Diptera algemeen of verschillende families

Chandler, P.J., 1998. *Acartophthalmus bicolor* Oldenberg and *Meoneura neottiophila* Collin (Diptera, Acartophthalmidae and Carnidae) on *Pleurotus caps.* - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 28.

Dobson, J.R., 1997. Observations of aerial swarming in thirteen species of Diptera and a discussion of 'occasional' swarmers. - *Dipterists Digest, Second Series* 4(1): 9-17.

Feener, D.H., & B.V. Brown, 1997. Diptera as parasitoids. - *Annual Review of Entomology* 42: 73-97.

Parasitoids in the insect order Diptera include an estimated 16,000 species, or approximately 20% of the total number of species with this life-style. Parasitoids in this order are exceedingly diverse in both their habits and evolutionary origins, which makes them an underutilized but highly suitable group for quantitative studies of character convergence and adaptive radiation. This review focuses on several aspects of the bionomics of dipteran parasitoids that have received little comprehensive treatment, including processes associated with host location and attack, patterns of host use, and the evolutionary and ecological consequences of host-parasitoid interactions. Throughout the review we contrast the patterns found within the parasitic Diptera against those found in the better studied parasitic

- Hymenoptera. We conclude that more intensive study of dipteran parasitoids is required before we can understand the general conditions that favor the evolution of insect parasitoids and the truly magnifying themes of their behavior and ecology.*
- Hövmeyer, K., 1998. Diptera associated with dead beech wood. - *Studia Dipterologica* 5(1): 113-122.
In totaal 95 soorten Diptera werden opgekweekt uit boomstronk en 31 soorten uit houtig strooisel van beuk. Opvallend genoeg geen enkele dood-hout-soort van de zweefvliegen. Veel muggen (met name Limoniidae en Mycetophiloidea) en Brachycera (veel Empidoidea). Het noemen waard is Ptiolina obscurum (Fallén, 1814) (Rhagionidae).
- Kobayashi, T., 1998. Seasonal changes in body size and male genital structures of *Procladius choreus* (Diptera: Chironomidae: Tanyptodinae). - *Aquatic Insects* 20(3): 165-172.
Procladius choreus (Meigen) emerge during the period from April to October in central Japan, in which air temperatures range from 12.0 to 32.0° C. Body size of adults decreased as the temperature exposure at immature stages increased. The smallest male, which was obtained in summer, was reduced to 62.2% of the largest one in wing length, and to 59.6% in females. Male genital structures also varied seasonally; gonocoxite was more slender and gonostylus had a longer posterior heel in spring and fall. Such tendencies in gonocoxite and gonostylus shape were related allometrically to male body size.
- Merz, B., 1998. The Atelestidae and Microphoridae (Diptera, Empidoidea) of Switzerland. - *Mitteilungen der Schweizerischen Entomologische Gesellschaft* 71: 27-31.
The inconspicuous flies of the families Atelestidae and Microphoridae are only rarely collected. It is therefore not surprising that in the most important Swiss collections only 21 specimens (2 species) of Atelestidae and 379 specimens (7 species) of Microphoridae from Switzerland are stored. All species other than Microphor anomalus (Meigen) and M. holosericeus (Meigen) are here mentioned for the first time.
- Nartshuk, E.P., 1997. Key to higher dipteran families of the series Acalyprata (Diptera) of the fauna of Russia and neighboring countries. - *Entomological Review* 77(5): 612-624.
A key to 59 families of species of Diptera Acalyprata of the fauna of Russia and neighboring countries is provided for imagoes (alate and wingless forms). The ecological peculiarities of the included families are briefly outlined. The key is illustrated by diagrams of wing venation, structure and chaetotaxy of head and thorax.
- Rotheray, G.E., & D. Robertson, 1998. Breeding habits and early stages of seven saproxylic acalyptrates (Diptera). - *Dipterists Digest, Second Series* 5(2): 96-107
Beschrijving van puparia en substraat waarin ze werden gevonden van zeven soorten vliegen: Strongylophthalmyia ustulata Zetterstedt (Strongylophthalmyiidae), Neophyllomyza acyglossa (Villeneuve) (Milichiidae), Periscelis annulata (Fallén) (Periscelidae), twee soorten Chymomyza en twee soorten Stegana (alle Drosophilidae).
- Thompson, C.F., 1997. Linnaean species of *Conops* (Diptera: Conopidae, Muscidae, Sciomyzidae, Syrphidae, & Tachinidae), with designations of lectotypes. - *Entomological News* 108(4): 265-272.
Linnaeus described 13 species in the genus Conops. Which are now placed in the families Conopidae, Muscidae, Sciomyzidae, Syrphidae and Tachinidae. A study is presented of the types and other material of these species in his collection. Lectotypes are designated for 10 names (C. vesicularis Linnaeus 1761, C. macrocephala Linnaeus 1758, C. aculeata Linnaeus 1761, C. flavipes Linnaeus 1758, C. ferruginea Linnaeus 1761, C. petiolata Linnaeus 1761, C. atomaria Linnaeus 1767, C. testacea Linnaeus 1767, C. buccata Linnaeus 1758 and C. subcoleoprata Linnaeus 1758). Three new synonyms (C. macrocephala = Physocephala nigra De Geer, C. petiolata = Physocephala rufipes Fabricius, C. testacea = Myopa extricata Collin) and one new combination (C. atomaria = Euthycera atomaria) are proposed.
- Bombyliidae (wolzwevers)**
- Stubbs, A.E., 1998. Observations on the oviposition behaviour and courtship of the bee-fly *Villa modesta* (Meigen) (Diptera, Bombyliidae) in EastSuffolk. - *Dipterists Digest, Second Series* 5(2): 80-82.

Allemaal nog aardig voorlopig, tamelijk verhalend geschreven

Chironomidae (dansmuggen)

Moller Pillot, H.K.M., 1999. Dansmuggen in natuurontwikkelingsprojecten (Chironomidae). - *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 8: 89.

In a newly created nature reserve near Eindhoven many interesting species of Chironomidae were found. Several species new to the Dutch fauna were identified and one new species (of the genus Neozavrelia) proved to be new to science. The fauna of these young habitats is poorly known but proves to be very interesting.

Spies, M., 1998. Resolution of *Tanytarsus mendax* Kieffer, 1925, *T. dibranchius* Kieffer in Zavrel, 1926, and associated names (Diptera: Chironomidae). - *Studia Dipterologica* 5(2): 195-210.

Conflicting usages of Tanytarsus mendax Kieffer, 1925, are resolved by crediting lectotype designation to Goetghebuer (1928), and by assigning all specimens of T. mendax sensu Reiss & Fittkau (1971) to their respective proper species. From the series of published synonyms of T. mendax Kieffer only T. holochlorus Edwards, 1929, and T. xanthus Sublette, 1964, are retained. New summaries are given for larval and pupal morphologies, ecology and distribution (new records: California and Maine, USA). The larva described under "mendax Kieffer" by Zavrel (1926a) is shown to be a misidentification of Tanytarsus dibranchius Kieffer in Zavrel, 1926.

The previously dubious T. dibranchius Kieffer is reidentified, and its immature stages are described in detail for the first time. Tanytarsus separabilis Brundin, 1947, is shown to be a junior synonym (syn. nov.). Ecology and distribution (new record: Germany) of the species are characterized. The status of other affected names in Tanytarsus is as follows: Valid: striatulus Lindeberg, 1976; nomina dubia: flavoviridis Kieffer, 1922; viridellus Kieffer, 1922; junior primary homonym, species concept unclear: "curticornis Kieffer, 1922"; nomen nudum "variilobus Kieffer".

Conopidae (blaaskopvliegen)

Stuke, J.-H., 1998. Conopidenbelege aus Deutschland im Überseemuseum Bremen

(Diptera, Conopidae). - *Studia Dipterologica* 4(2)(1997): 377-382.

German records of 22 Conopidae species from the collection of the Überseemuseum Bremen are reported. The characters used for the identification of difficult Myopa-species are listed.

Dolichopodidae (slankpootvliegen)

Poulding, R.H., 1998. The larvae of *Aphrosylus celtiber* Haliday (Diptera, Dolichopodidae) as predators of the littoral barnacle *Chthamalus mantagai* Southward (Cirripedia, Chthamalinae). - *Dipterists Digest, Second Series* 5(2): 70-74.
Titel spreekt voor zich.

Empididae (dansvliegen)

Drake, C.M., & P.J. Chandler, 1997. Re-instatement of *Dolichocephala oblongopunctata* (Diptera, Empididae) as a valid species. - *Dipterists Digest, Second Series* 4(2): 74-77.

Svensson, B.G., 1997. Swarming behavior, sexual dimorphism, and female reproductive status in the sex role-reversed dance fly species *Rhamphomyia marginata*. - *Journal of Insect Behavior* 10(6): 783-804.

Dance flies are predaceous insects which often form male mating swarms. In many species males prior to swarming catch an insect prey, which is presented to the female at mating. In Rhamphomyia marginata, females in contrast to males gather to swarm, while males carrying a prey visit swarms for mating. Here I describe the swarming and courtship behavior in R. marginata and provide data on sexual dimorphism and swarming female reproductive status. Females swarm in small clearings in the forests. There was no specific swarmmaker. The swarming period lasted for 2-3 h and peaked around sunset. Identical swarm sites were used each evening and for several years. The mean number of females in swarms (swarm sites with at least one female) was 9.9 +/- 9.1 (range, 1-40; n = 107) in 1993 and 7.1 +/- 7.0 (range, 1-35; n = 68) in 1994. No obvious competition between females in swarms was observed. The operational sex ratio in swarms was extremely female biased (all swarms, 0.04). Less than one-third of male visits to swarms resulted in mating and males were found more often in larger swarms. Nuptial prey consisted of male midges. Females seem to mate more

than once. Swarming females had undeveloped eggs, whereas mated females in swarms had further developed eggs than unmated females. Amount of sperm in the spermatheca correlated with egg size. Amount of sperm and egg size did not correlate with wet weight, wing length, or wing load, except for egg size and weight. The wing coloration pattern and shape in *R. marginata* females are unique among dance flies, being greatly enlarged (1.6 times larger than that of males) and bicolored (gray part, 60% of wing area). When females, instead of males, possess extravagant secondary sexual characters, it is predicted from sexual selection theory that females should compete for males and that males should be selective in their choice of partner. A sex-role reversal will evolve when access to males limit female reproductive success. The dance fly species *R. marginata*, like *Empis borealis*, another dance fly species studied earlier and discussed here, seems to fit these predictions.

Lauxaniidae

Rotheray, G.E., 1998. *Peplomyza litura* new to Scotland and description of the third stage larva (Diptera, Lauxaniidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 12-15.

Lonchaeidae

Chandler, P.J., 1998. The British species of *Dasiops Rondani*, 1856 (Diptera, Lonchaeidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 34-43.

Pallopteridae

Rotheray, G.E., & I. MacGowan, 1999. *Palloptera anderssoni* sp. n. from Scotland and Finland (Diptera: Pallopteridae). - *British Journal for Entomology and Natural History* 11(3/4) (1998): 175-179.

Pleciidae

Cherry, R., 1998. Attraction of the lovebug, *Plecia nearctica* (Diptera: Bibionidae) to anethole. - *Florida Entomologist* 81(4): 559-562. Significantly more adult lovebugs were caught on sticky traps baited with anethole than unbaited control traps in six tests. These data show that sticky traps baited with anethole can be used as a simple and efficient sampling tool for adult *P. nearctica*.

Scathophagidae (mestvliegen)

Cole, J., 1997. *Trichopalpus fraternus* (Meigen) (Diptera, Scathophagidae) swarming. - *Dipterists Digest, Second Series* 3(2): 58.

Reuter, M., P.I. Ward & W.U. Blanckenhorn, 1998. An ESS treatment of the pattern of female arrival at the mating site in the yellow dung fly *Scathophaga stercoraria* (L.). - *Journal of Theoretical Biology* 195(3): 363-370. In most previous work on the yellow dung fly *Scathophaga stercoraria* (L.), as on other species, adaptive explanations have been sought for male behaviour whereas female behaviour has not been examined in similar detail. Here, the arrival of females at the mating site, fresh cattle droppings, is investigated. While almost all males are present shortly after pat deposition females arrive at a low, decreasing rate over an interval of about 5 hours. We propose that the distribution of female arrival times represents a mixed Evolutionarily Stable Strategy (ESS), formed by different trade-offs between costs and benefits of early and late arrival. Early arrival could be favoured by advantages due to better conditions for oviposition, faster egg development or reduced larval competition. Late arrival could be favoured by negative effects on females of male-male competition being weaker later after deposition. Computer simulations with distributions of arrival times deviating from the natural one were performed to 'measure' the costs for females arriving at different times. These costs were compared with estimated benefits corresponding to the females' arrival times. This procedure revealed that females coming to the pat later in a population of females arriving shortly after deposition would be favoured. In a population arriving according to a uniform distribution, early females would have fitness advantages. Thus, evolution should lead to an intermediate distribution of arrival times, as in nature, i.e. Female arrival behaviour is probably adaptive. The simulations also revealed that the intensity of sexual selection through male-male competition is highest with the natural pattern of female arrival. Therefore, natural selection generating this pattern amplifies the intensity of male-male interaction as a by-product.

Syrphidae (zweiffliegen)

- Bargen, H., K. Sauthof & H.M. Poehling, 1998. Prey finding by larvae and adult females of *Episyrphus balteatus*. - *Entomologia Experimentalis et Applicata* 87(3): 245-254.
The prey-location behaviour of larvae of Episyrphus balteatus De G. (Dipt.: Syrphidae) was investigated in two different experimental set-ups. First instar larvae exhibited directed search over short distances, guided by olfactory cues from aphids, but not from honeydew. However, second and third instars did not respond to aphid-plant-complex odours in a 4-arm-olfactometer. Aphid extracts, honeydew and sucrose were found to be feeding stimulants for the larvae. The oviposition behaviour of female syrphids was investigated in a series of two-choice experiments: females were able to evaluate aphid numbers and adjust oviposition rates accordingly, with higher prey numbers eliciting increased oviposition, even when the aphids were removed at the start of the experiment. The presence of conspecific syrphid larvae did not inhibit oviposition when the females were deprived of suitable oviposition sites before the experiments were conducted.
- Bland, K.P., & G.E. Rotheray, 1998. *Xanthandrus comtus* (Harris) (Diptera, Syrphidae) apparently resident in Scotland. - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 17.
- Brackenbury, A., 1998. *Eristalis pratorum* - a new & rare hoverfly for Derbyshire. - *Journal of the Derbyshire and Nottinghamshire Entomological Society* 131: 27.
- Dobson, J., 1997. Oviposition in *Epistrophe diaphana* (Syrphidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 4(1): 47.
- Dussaix, C., 1997. *Myolepta vara* (Diptera, Syrphidae) reared in France (Dép. Sarthe). - *Dipterists Digest, Second Series* 4(1): 18-19.
- Duty, I., 1997. Erstnachweis von *Helophilus affinis* Wahlberg, 1844 (Dipt., Syrphidae) für Mecklenburg-Vorpommern. - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 42(3): 200-201.
- Hart, A.J., & J.S. Bale, 1997. A method of mass-rearing the hoverfly *Episyrphus balteatus* (Diptera, Syrphidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 4(1): 1-3.
- Hart, A.J., & J.S. Bale, 1998. Factors affecting the freeze tolerance of the hoverfly *Syrphus ribesii* (Diptera: Syrphidae). - *Journal of Insect Physiology* 44(1): 21-29.
Larvae of Syrphus ribesii collected from overwintering sites in the U.K. are strongly freeze tolerant with 70% survival at -35 °C. The cold tolerance of laboratory reared insects increased with increasing periods of acclimation at 0 °C, with a concurrent rise in the supercooling point (SCP) from -6.8 ± 0.1 to -5.1 ± 0.3 °C. There was a 50% survival in the most cold-hardy group 72 h after brief exposures to -30 °C. The retention of gut contents caused a decrease in cold hardiness, with only 13% of larvae surviving 72 h after exposure to -15 °C, with no subsequent pupation or emergence. Wet larvae had a significantly higher SCP (-5.0 ± 0.2 °C) compared to dry larvae (-7.8 ± 0.4 °C), although survival of larvae was similar in both groups. There was no nucleator activity in the haemolymph of field collected larvae. The importance of these findings are discussed in relation to the freeze tolerance strategy of S. ribesii.
- Hondelmann, P., 1998. Zur Schwebfliegen-Fauna (Diptera, Syrphidae) von Agrarökosystemen am Beispiel der Lößbörden Südniedersachsens. - *Drosera* 1998(2): 113-122.
In the south of Lower Saxony (near Honover) hoverflies were captured with malaise traps and yellow pan traps within five types of biotopes (winter wheat, hedges, gardens, maize and weed strips) in the year 1996. About 81 species were recorded including interesting species like Eupeodes flaviceps, Heringia (Neocn.) brevidens, Pipizella annulata, Pocota personata, Criorhina ranunculi and Brachypalpus valgus. In all sites zoophagous and eurytopic species contributed mostly to the species composition. Clear differences were found between the types of sites. the structure of syrphid communities in agrarian landscapes is described and discussed.
- Jentzsch, M., 1997. *Merodon rufus* Mg., 1838 (Dipt., Syrphidae) im NSG Neue Göhle. - *Entomologische Nachrichten und Berichte* 41(3): 205-206.
- Lövei, G.L., A. Macleod & J.M. Hickman, 1998. Dispersal and effects of barriers on the movement of the New Zealand hover fly *Melanostoma fasciatum* (Dipt., Syrphidae)

- on cultivated land. - *Journal of Applied Entomology* 122: 115-120.
- Dispersal within agricultural fields and the effects of different barriers on between-field movement of the New Zealand hover fly Melanostoma fasciatum were studied using ingested pollen as markers. Hoverflies did not generally disperse more than 20 m from the pollen source. Gravid females had no significant wind-directed movement pattern whereas males significantly flew downwind. Flies tended to avoid flying over barren land: a dirt track, an asphalt road or a ploughed field all seemed to hamper hover fly dispersal equally. The implications for spatial arrangement of the flowering strips to enhance the biocontrol potential of hover flies are discussed.*
- Marriott, C.G., & G.J. Holloway, 1998. Colour pattern plasticity in the hoverfly, *Episyrphus balteatus*: The critical immature stage and reaction norm on developmental temperature. - *Journal of Insect Physiology* 44(2): 113-119.
- Episyrphus balteatus is phenotypically plastic with respect to abdominal colour pattern. It was hypothesized that developmental temperature was the environmental cue governing this plasticity. The length of different immature stages was manipulated by altering the rearing temperatures. It was shown that all stages of the pupal developmental period were equally important in influencing adult phenotype. Lengthened pupal period, achieved by reducing rearing temperature, resulted in darker individuals. Adjusting the length of the larval period had no effect on adult colour pattern. Colour pattern was quantified using image analysis. Reaction norms of black pigment on each tergite against pupal developmental temperature were constructed. All reaction norms were approximately linear. Females were darker than males at comparable temperatures. In both sexes tergite 2 was the most plastic, whereas tergite 3 was the least plastic. The results are discussed in connection with the colour plasticity having a possible thermoregulatory function.*
- Ottenheim, M.M., A. Henseler & P.M. Brakefield, 1998. Geographic variation in plasticity in *Eristalis arbustorum*. - *Biological Journal of The Linnean Society* 65: 215-229.
- Ottenheim, M.M., & G.J. Holloway, 1995. The effect of diet and light on larval and pupal development of laboratory-reared *Eristalis arbustorum* (Diptera: Syrphidae). - *Netherlands Journal of Zoology* 45(3/4): 305-314.
- A rearing method is described for the filter feeding hoverfly *Eristalis arbustorum* (L.) based on the use of rabbit droppings. The effects of adding vitamin C and/or yeast to the diet on development, survival and body weight in low and high light intensities were examined. In other studies, the addition of vitamin C has been found to alleviate the effects of light on immature survival. In the present study, no detrimental effects of light were detected on survival or development time, although immature development was slightly faster under bright conditions. Vitamin C had no effect on any of the variables measured. The addition of yeast to the diet did not affect survival, but significantly shortened development time and increased adult body weight. The adult flies from the yeast treatments were the same size as wild caught flies. A crowding effect on development time and body weight completely disappeared in treatments containing a lot of yeast, implying that competition for food was the primary cause of the effect.*
- Perez-Banon, C., & A. Marcos-García, 1998. Life history and description of the immature stages of *Eumerus purpurariae* (Diptera: Syrphidae) developing in *Opuntia maxima*. - *European Journal of Entomology* 95(3): 373-382.
- Eumerus purpurariae, described from the Canary Islands (Atlantic), has been reared from the stems (platyclades) of the cactus *Opuntia maxima* (the first known host) on Nueva Tabarca, a Mediterranean island close to the Iberian coast. The egg, larva and puparium of *E. purpurariae*, as well as its life cycle on the above host-plant are described. The feeding behaviour of the larva in relation to the cephalopharyngeal skeleton morphology is analysed. Based on the present data, comparative table containing the main morphological characteristics of the injurious *Eumerus* species of the Palaearctic region is presented.*
- Perry, I., 1998. *Sphegina sibirica* Stackelberg (Diptera, Syrphidae) in the Central Highlands of Scotland. - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 8-9.
- Reemer, M., 1999. Faunistiek en ecologie van het zweefvliegengenus *Epistrophe* in

- Nederland (Diptera: Syrphidae). - *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 8: 33-65.
Ten species of Epistrophe have been found in the Netherlands, two of which, E. cryptica and E. similis, are recorded here for the first time. The distribution, changes in distribution and ecology of the species were investigated and are illustrated by distribution maps and diagrams of the flight period. In all species, except E. eligans, females were observed more than males. Furthermore, females seem to be active later in the season than males. It is discussed that this is probably caused by the differences in behaviour between the males of the species.
- Reemer, M., 1999. *Cheilosia caerulescens* in Nederland in 1998 (Diptera: Syrphidae). - *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 8: 93-94.
Cheilosia caerulescens is a rare hoverfly in the Netherlands. Until 1998 only four records were known, the first in 1986. In 1998 the species was found on one old and three new localities. The record from Heemstede (province of Noord-Holland) is among the northern most in the European distribution of this species. Three of the four new records originate from gardens.
- Rotheray, G.E., 1998. *Platycheirus splendidus* sp. n. from Britain formerly confused with *Platycheirus scutatus* (Diptera: Syrphidae). - *Entomologists Gazette* 49: 271-276.
Er is weer een nieuwe Platycheirus-soort ontdekt, ditmaal één die lijkt op P. scutatus. De soort onderscheidt zich hiervan o.a. door een brede glimmende middenstreep op het gezicht en een grote middenknobbel. Verder is de onderkant van de eerste twee pootparen gewoonlijk geel bij P. splendidus en zwart bij P. scutatus. Het is een echte voorjaarssoort die vliegt in april en mei. De larven zijn op iepen (Ulmus glabra) gevonden. De nieuwe soort komt in ieder geval in Schotland en Engeland voor. Tussen het Nederlandse materiaal is de soort nog niet aangetroffen, dus voor verwoede speurders en/of larvenkwekers ligt hier een kans. (JvdL)
- Rotheray, G.E., E.G. Hancock & C.T. Maier, 1998. The larvae of two *Ceriana* species (Diptera: Syrphidae) breeding in exuded tree sap. - *Entomologist's Monthly Magazine* 134: 223-228.
- Rotheray, G.E., & J.-H. Stuke, 1998. Third stage larvae of four species of saproxylic Syrphidae (Diptera), with a key to the larvae of British *Criorhina* species. - *Entomologist's Gazette* 49: 209-217.
- Salveter, R., 1998. The influence of sown herb strips and spontaneous weeds on the larval stages of aphidophagous hoverflies (Dipt., Syrphidae). - *Journal of Applied Entomology* 122: 103-114.
*The influence of sown herb strips on larval stages of aphidophagous syrphids was studied in different strips and adjacent winter wheat fields near Berne (Switzerland) from 1993 to 1995. The aim of this study was to learn whether these sown herb strips offer a supply of aphids sufficient enough to sustain the first generation of syrphids in spring or a further generation after crop harvest. Aphid infestation of the strips occurred at about the same time as in winter wheat, between the end of May and the beginning of August. A first syrphid generation in spring can therefore not develop on weeds in strips. Furthermore, after harvest no further generations will appear in strips. The highest numbers of syrphid pre-imaginal stages in 1993 and 1994 were found on spontaneously growing weeds (*Rumex obtusifolius*, *Cirsium arvense* and *C. vulgare*). Among the sown species, *Centaurea jacea* and *Pastinaca sativa* showed the highest syrphid larvae densities. The densities in herb strips (max. 0.6 larvae/m²) were manifold lower than in wheat (10 pupae/m²). In herb strips the same syrphid species as in winter wheat were identified. In both habitats *Episyrphus balteatus* was the most abundant species. *Epistrophe* spp. were only found in strips. No dependence of oviposition within wheat fields on the distance to the strips could be demonstrated. Due to their great mobility, it is easy for adult syrphids to find aphid colonies within a crop field. The strips are neither significant for an early development of the first syrphid generation nor for an additional generation after wheat harvest. The importance of herb strips for hoverflies lies in their quality to supply them with pollen and nectar, which increases the fitness of the adults.*
- Steenis, J. van, & P. Goeldlin de Tiefenau, 1998. Description of and key to the European females of the *Platycheirus peltatus* sub-group (Diptera, Syrphidae), with a description of the male and female of *P.*

- islandicus* Ringdahl, 1930, stat.n. - *Mitteilungen der Schweizerischen Entomologische Gesellschaft* 71: 187-199. Eindelijk een tabel waarmee je de wijfjes van alle soorten van de *Platycheirus peltatus*-groep op naam kunt brengen. Voor ons is vooral het onderscheid tussen *P. peltatus* en *P. amplus* van belang, de laatste soort komt namelijk ook in België voor. Helaas ontbreekt een meer nauwkeurige plaatsaanduiding van de vangplek van de bekeken beesten. Behalve *P. parmatius*, die op basis van de bestaande tabellen al goed kon worden herkend komen de overige behandelde soorten alleen in Noord-Europa voor (*P. holarcticus*, *P. islandicus* en *P. jaerensis*) of in de Midden- en Noord-Europese gebergten (*P. nielseni*). (JvdL)
- Stuke, J.-H., 1998. Zur Berücksichtigung von Schwebfliegen (Diptera, Syrphidae) beim Naturschutzmanagement von Trockenrasen im Zentral Kaiserstuhl. - *Studia Dipterologica* 4(2)(1997): 371-375. Eighty-six species of hoverfly have been previously recorded in a 136 ha calcareous grassland in the Kaiserstuhl (South-West Germany). Although the hoverfly-fauna consists of very rare and endangered species, it is difficult to give advice for nature conservation practice to protect this fauna. This is mainly caused by poor knowledge of the larval biology of the species.
- Thompson, F.C., 1997. The genus *Pleskeola* Stackelberg (Diptera: Syrphidae), a junior synonym of *Parhelophilus* Girschner. - *Proceedings of the Entomological Society of Washington* 99(4): 628-640. The genus *Pleskeola* (n. syn.) is synonymized with *Parhelophilus*. The species (*porcus* and *sibiricus*, n. comb.) associated with the name *Pleskeola* are redescribed. A checklist and key to species of *Parhelophilus* is presented. Four new synonyms and one new combination are reported (*Helophilus anniae* Brimley 1923 = *flavifacies* Bigot 1883; *Parhelophilus obscurior* Violovitsh 1960 and *Helophilus citricornis* Shiraki 1968 = *kurentzovi* Violovitsh 1960; *Parhelophilus currani* Fluke 1953 = *laetus* Loew 1863; *Helophilus pilosus* Hunter 1897 is transferred to *Lejops* (Lejops)).
- Tinkeu, L.N., & T. Hance, 1998. Functional morphology of the mandibles of the larvae of *Episyrphus balteatus* (De Geer, 1776) (Diptera: Syrphidae). - *International Journal of Insect Morphology and Embryology* 27(2): 135-142. Aphidophagous syrphid (Diptera: Syrphidae) larvae have no structures for seizing and killing such as prehensile legs and strongly sclerotized external mouthparts enabling them to capture and feed on their prey. Nevertheless they are considered to be efficient predators. In order to understand this paradox in *Episyrphus balteatus*, 2 complementary approaches were followed. These consisted of, first, a careful analysis of the morphology of mouthparts of the larvae, and second, an investigation of their feeding behaviour. The mouthparts were found to be composed of 2 groups of dental sclerites, corresponding to the 2 inner elements of the cephalopharyngeal skeleton. The exterior elements or triangular sclerites are absent in the first-instar larvae. These elements appeared close to the mouth in the second and the third-instar larvae, were oriented in the opposite direction to the other elements, and were positioned laterally. This structure probably serves to anchor the anterior part of the predator within the prey, thus preventing it from escaping. During the feeding activity, the seizing process occurred immediately after the recognition. The lifting-up behaviour of the first-instar larvae is probably due to the absence of the triangular sclerites. The suction was marked by an active movement of the cephalopharyngeal skeleton and a peristaltic movement of the abdomen. The feeding time was inversely proportional to the larval development.
- Vujic, A., & J.-H. Stuke, 1998. A new species of the genus *Melanogaster* from Central Europe (Diptera, Syrphidae). - *Studia Dipterologica* 5(2): 343-347. *Melanogaster curvistylus* spec. nov. is described based on material from Germany and Yugoslavia.
- Wertheim, B., & M.M. Ottenheim, 1996. Survival of *Eristalis arbustorum* L. (Diptera: Syrphidae) under field and semi-field conditions. - *Proceedings of the Section Experimental and Applied Entomology of the Netherlands Entomological Society (N.E.V.)* 7: 123-126.
- Wolff, D., 1998. *Pipiza accola* Violovitsh, 1985 (Diptera, Syrphidae) - Erstnachweis für Deutschland. - *Drosera* 1998(2): 123-126.

Pipiza accola *Violovitsh, 1985 is reported as new to Germany on the basis of recent captures in Lower Saxony and Baden-Württemberg.*

Tabanidae (dazen)

Grayson, A., 1997. Further records of *Haematopota subcylindrica* Pandellé in Essex and notes on identification of British *Haematopota* females (Tabanidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 4(1): 48-49.

Stubbs, A.E., 1998. Male territorial behaviour and the habitat of the horsefly *Haematopota grandis* Meigen (Diptera, Tabanidae) in Suffolk. - *Dipterists Digest, Second Series* 5(2): 75-76.
Voor diegenen die er in Nederland naar op zoek willen gaan.

Tachinidae (sluipvliegen)

Clemons, L., 1999. The Phasiinae (Dip.: Tachinidae) of Kent with a confirmed host for *Hemyda vittata* (Meigen, 1824). - *Entomologists Record and Journal of Variation* 111(1): 27-35.

Tephritidae (boorvliegen)

Basov, V.M., 1996. [Morphology and biology of *Cerajocera lappae* (Diptera, Tephritidae).] - *Zoologicheskoy Zhurnal* 75(11): 1753-1759.
Morphology of image, distribution and biology of Cerajocera (Orellia) lappae at the north-eastern boundaries of its range in the Central Volga River region were studied. C. lappae is shown to migrate along main roads. Three-year-old T. lappae larvae are described, structure in details were studied using scanning electron microscopy.

Greve, L., & B. Merz, 1998. An observed copulation of a *Campiglossa absinthii* (Fabricius, 1805) male and a *Campiglossa loewiana* (Hendel, 1927) female (Diptera, Tephritidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 16-17.

Ulidiidae (Otitidae) (prachtvliegen)

Clements, D.K., & B. Merz, 1998. Key to the genus *Herina* (Diptera, Ulidiidae) in Britain. - *Dipterists Digest, Second Series* 5(2): 55-67.
Niet alleen de Britse soorten staan in de tabel, maar ook de mogelijke soorten die op de Britse eilanden voor zouden kunnen ko-

men. Ook voor ons land interessant. De antennes, een aantal koppen en de genitaliën (zowel mannelijke als vrouwelijke) worden afgebeeld.

Xylophagidae (houtvliegen)

Chandler, P.J., 1998. The identity of *Xylophagus ater* Meigen (Diptera, Xylophagidae). - *Dipterists Digest, Second Series* 5(2): 88.
Het lijkt er op alsof de lange onduidelijkheid over het gebruik van de namen Xylophagus compeditus Wiedemann in Meigen, 1820 en X. ater Meigen, 1804, zijn ontknoping nadert. Chandler heeft een lectotype aangewezen voor X. ater en dat is waarschijnlijk de soort die wij nu X. compeditus noemen en die in Nederland voorkomt. Wat de exacte naam van de buitenlandse X. compeditus sensu auct. zou moeten zijn maakt Chandler vooralsnog niet duidelijk.

Clements, D.K., 1998. Rearing *Xylophagus ater* Meigen (Diptera, Xylophagidae) larvae under observable conditions. - *Dipterists Digest, Second Series* 5(1): 1-5.

MacGowan, I., 1997. Notes on *Xylophagus cinctus* (Diptera, Xylophagidae) with a description of the puparium. - *Dipterists Digest, Second Series* 4(1): 45-47.

COLOFON

Vliegenmepper, jaargang 8 nr 1

ISSN-nummer: 1388-3178

De Vliegenmepper is het halfjaarlijks verschijnend contactblad van de Sectie Diptera van de Nederlandse Entomologische Vereniging.

De sectie heeft als doel het bevorderen van de studie van de Diptera in het Nederlandse taalgebied. Hierin vervult de Vliegenmepper een belangrijke functie.

Iedereen, ook niet-NEV-leden, kan lid worden van de sectie door 10 gulden over te maken op giro 5621403 t.n.v. Penningmeester Sectie Diptera te Haarlem, onder vermelding van lidmaatschap Sectie Diptera. Alle leden krijgen de Vliegenmepper toegestuurd.

Het bestuur van de sectie ziet er als volgt uit:

Voorzitter: Aat Barendregt, Koninginnelaan 9,
3781 GK Voorthuizen (0342-471451)

Secretaris: Theo Zeegers, Weegschaalstraat 207,
7521 CH Enschede (053-4335284)

Penningmeester: Paul Beuk, Math. Wredestraat 59,
2037 LN Haarlem (023-5365450)

Bijeenkomsten: Mark v. Veen, Couwenhoven 42-27,
3703 ED Zeist (030-6962687)

Redactie: Jaap v.d. Linden, W. Alexanderplein 18,
5271 AR St.-Michielsgestel (073-5516335)
e-mail: JvdLinden@Brabant.nl

Wouter van Steenis, Androsdreef 52,
3562 XB Utrecht (030 - 2615147)

e-mail:

W.vanSteenis@natuurmonumenten.nl

Redactieadres: zie Jaap van der Linden